

Plutarc

VIDES PARALLELES

Alexandre i Cèsar • Demetri i Antoni

Introducció, traducció i notes
d'Antònia Soler i Nicolau

EDICIONS **DOCUMENTA** BALEAR

30 anys

2021

Context històric

En el moment del naixement de Plutarc, Grècia era la província senatorial romana d'Acaia, des que així l'havia establert August el 27 aC, i Corint era la seu per al procònsol encarregat d'administrar-la. Aquesta ciutat era una refundació de l'antiga Corint, que havia projectat Cèsar i que també va dur a terme August. La ciutat de Patres també era un centre important, des que August hi establí una colònia de veterans en haver lliurat la batalla d'Àccium i del seu port partien i arribaven els vaixells que establien contactes amb Itàlia. Roma tenia el poder, doncs, sobre els grecs, tot i que cercava una cooperació entre les aristocràcies locals per evitar conflictes i per poder mantenir d'aquesta manera una pau social, beneficiosa per a tots.

Mentre els emperadors August i Tiberi varen procurar oferir la imatge de tradicionals i nacionalistes romans, ja que el filohellenisme recordava Antoni, per contra Gai Calígula, Claudi almenys en part i sobretot Neró sí que foren partidaris de Grècia declarats. Recordem que Neró l'any 67 aboleix la província d'Acaia en defensa de la llibertat de Grècia. També va ser aquest mateix emperador qui va assumir el projecte d'obrir un canal a través de l'istme de Corint; tant la llibertat com el projecte del canal, però, havien de durar ben poc. Els Flavis tornaren a reconduir la cultura cap a les arrels tradicionals i nacionals, de manera que ben aviat Vespasià torna a la situació de cobrament d'impostos d'abans de les reformes de Neró. A banda d'això, cal apuntar també el fet que l'any 74 fa expulsar els filòsofs de Roma i d'arreu d'Itàlia. Després de l'assassinat de Domicià, amb el nou canvi de dinastia hi hagué una nova onada de filohellenisme, iniciada per Trajà i que tindria la culminació de la seva esplendor en temps d'Adrià.

Tot i que els grecs estaven sota domini romà, la seva llengua era molt usada com a llengua de transmissió de coneixements a Roma i la majoria de romans contemporanis de Plutarc llegien i parlaven grec amb fluïdesa. És el que sintetitza el vers horacià, que ja és un tòpic: *Graecia capta ferum uictorem cepit* («Un cop presa, Grècia va captivar el ferotge vencedor») i, en efecte, la tradició bilingüe dels romans es pot remuntar al segle II aC.

L'obra

Tenim notícia de tota la producció plutarquea i pseudopltarquea mercès al catàleg de Làmprias, que suposadament hauria redactat un fill de Plutarc, però que es considera una falsificació segurament del segle IV; a més, dels cinc noms transmesos dels fills de Plutarc no n'hi ha cap coincident amb aquest nom. Aquest catàleg recull 227 obres en 278 llibres, de les quals ens n'han pervingut 83 en 87 llibres, tot i que 18 d'elles no són citades per Làmprias. Malgrat la gran pèrdua, són milers les pàgines conservades del de Queronea.

Sembla que la producció escrita de Plutarc començaria el 68 dC i no seria posterior al 117. Per tant, tindria una vintena d'anys quan comença a redactar les seves obres.

Amb tantíssima producció com té, s'ha discutit molt sobre la profunditat amb què podia manejar les fonts. En general, s'està d'acord que algunes vegades manejava epítoms. Evidentment hi ha moltes més fonts gregues que no romanes. A vegades també tenim constància que Plutarc feia servir fonts de transmissió oral. Una qüestió que ha inquietat els estudiosos és el seu grau de competència en llengua llatina, atès que ell mateix confessa, com hem

esmentat abans, que mai no tenia temps d'aprendre'n, però a la seva obra hi ha referències a textos llatins que de vegades són citacions gairebé literals. La solució al problema de les fonts llatines pensem que podria ser doble: o bé no tenia fluïdesa per a la redacció, però sí que era capaç de comprendre i assimilar els textos llatins, o bé disposava d'alguns ajudants o secretaris que li podrien haver solucionat els problemes de comprensió de les fonts llatines.

Al segle XIII o començaments del XIV l'erudit bizantí Màxim Planudes va fer una classificació de l'obra que ha arribat fins a l'actualitat: la distinció entre *Vides Paral·leles* i la resta d'escrits, agrupats sota un genèric *Morals*, habitualment citat amb el mot llatí *Moralia* que al seu torn tradueix el grec Ἠθικά. S'escapa dels objectius d'aquesta introducció oferir ara el llistat de totes i cadascuna de les obres sota el títol de *Morals*, però sí que farem un tast dels principals subgrups que hom hi distingeix i puntualment assenyalarem algun nom. Estem davant d'un polígraf que, tot i que a primera vista podria semblar simplement repetidor de doctrines d'altri, sense gaire dosi d'innovació, és molt difícil d'etiquetar o d'adscriure a un corrent determinat de la seva època. La seva obra fou seguida per molts estudiosos i després de la seva mort ben aviat en començaren a circular resums i falsificacions.